

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Коли бачу двадцятирічних хлопців сьогодні, то думаю, що вони — жалюгідні юнці, котрих тільки вчора відняли від щипки. Звичайно, коли мені самому було двадцять, себе я вважав дорослим, бо вже мав дитину і бився у стіні щитів, тому не бажав слухати нікого. Одне слово, був дурний, зухвалий і впертий. І через це припустився страшної помилки одразу ж після нашої звитяги при Кінвіті.

Ми розбили данів біля моря, в тому місці, де з великого болота витікає річка, а об мулистий берег хлопоче Сеферн. То був знатний бій, у перемогу в якому вніс свою лепту і я, Утред Беббанбурзький. І це був не звичайний внесок, адже наприкінці битви, коли в наші ряди зі своєю бойовою сокирою прорвався сам великий Убба Лотброксон, якого боялися найбільше з данських воевод, я вийшов проти нього, здолав і відправив до лав ейнгеріїв — армії мерців, котрі п'ють і гуляють в Одіновому палаці мертвих.

Мені слід було тоді прислухатись до Леофріка і мчати до Екзанчестера, де вессекський король Альфред тримав в облозі Гутрума. Треба було приїхати серед ночі, розбудити короля і покласти йому до ніг Уббин бойовий стяг з вороним та його скривавлену бойову сокиру. Стати тим, хто принесе королю добру новину про те, що данське військо розбите, нечисленні вцілілі повтікали геть і Вессек тепер у безпеці. І все це завдяки мені, Утреду Беббанбурзькому.

Та замість того я кинувся на пошуки своїх жінки й сина.

У свої двадцять мені більше хотілося товкти Мілдріт, аніж пожинати плоди своєї звитяги. Оце й була найбільша помилка, через яку шкодує донині. Світом править доля, і Мілдріт, з котрою я спершу не хотів одружитись і до котрої не відчував нічого, крім зневаги, виявилася благодатною нивою для мого плуга.

Отож у суботу наприкінці весни 877 року замість того, щоб вирушати до Альфреда, я поїхав до Крідьянтонна, взявши з собою два десятки чоловік. Леофріка я запевнив, що в Екзанчестер повернуся ще до полудня неділі й уже тоді повідомлю Альфреда, що ми перемогли в битві й порятували його королівство.

— До того часу туди дістанеться Одда Молодший, — застеріг Леофрік. Він був майже вдвічі старший за мене і загартований у боях з данами.

— Ти що, оглух? — перепитав він, коли я не відповів. — До того часу туди дістанеться Одда Молодший, і він, гівно псяче, припише собі всю славу.

— Правди не приховаєш, — відказав я зверхньо.

На це Леофрік тільки посміявся. То був дебелий бородань, котрий мав би командувати Альфредовим флотом, якби не низьке походження. Через це король — дуже неохоче — віддав свої дванадцять кораблів мені, бо я був олддерменом, належав до знаті. Тільки чоловік високого походження міг командувати вессекським флотом, хай навіть той і був замалий, аби спинити данські кораблі, що скупчилися біля південних берегів Вессексу.

— Бувають дні, коли ти дуже дупоголовий, — буркнув Леофрік.

«Дупоголовий» було його улюбленим слівцем, яким він постійно обзивав мене. Ми були добрими друзями.

— Побачимося з Альфредом завтра, — відповів я.

— А Одда Молодший буде в нього вже сьогодні, — терпляче промовив він.

Одда Молодший був сином Одди Старшого, в якого колись жила моя дружина. Його син сам хотів порати Мілдріт, що було для нього цілком достатньою причиною ненавидіти мене. А ще, за словами Леофріка, він був шматком гівна, бридким і слизьким, чого було цілком достатньо вже мені, щоб не терпіти його.

— Ми побачимося з Альфредом завтра, — повторив я, і в Екзанчестер ми вирушили аж на другий ранок, усі гуртом.

Мілдріт, нашого сина і його няньку супроводжували мої люди. Альфреда ми знайшли на північному під'їзді до Екзанчестера, де над наметами майорів його біло-зелений прапор з драконом. На мокрому вітрі тріпотіли й інші знамена: барвисте розмаїття звірів, хрестів, святих і зброї. Це означало, що зі своїм королем перебувають інші знатні мужи Вессексу. Серед тих штандартів я побачив і чорного оленя — підтвердження того, що Леофрік казав правду і сюди, у південний Дефнашир, уже прибув Одда Молодший. Віддалік од табору, між його південною межею і міським муром, стояло велике шатро з вітрила, натягнутого на палі. Отже, замість бою з Гутрумом Альфред вступив з ним у перемовини. Вони обговорювали умови перемир'я. Щоправда, того дня вони цього не робили, адже була неділя, а в неділю, якщо можливо, Альфред не робив ніяких справ. Його самого я знайшов за молитвою в похідній церкві, також зробленій з напнутого вітрила. Позаду нього навколішках стояли всі його тани й придворні, декотрі повернули голови на тупіт наших коней. Серед таких був і Одда Молодший, на чиему довгастому обличчі я побачив страх.

Єпископ, що проводив службу, зупинився, аби прихожани змогли відповісти на його слова, й Одда скористався

чим як приводом відвернутися від мене. Він стояв близько, майже впритул до Альфреда, що означало: король високо його цінує. Я не мав сумніву, що негідник привіз йому Уббнін стяг і сокиру, а перемогу на березі моря приписав собі.

— Одного дня я розпору того паскудника від горла до калитки і станцюю на його тельбухах, — сказав я Леофріку.

— Слід було зробити це ще вчора.

Біля вівтаря стояв священник — один з багатьох, що супроводжували Альфреда скрізь. Забачивши мене, він якомога невимушеноше поповз назад, аж зрештою встав і побіг до мене — рудий, косоокий, зі скаліченою лівицею. На його бридкій мармизі сяв радісний подив.

— Утреде! — гукнув він, біжучи до наших коней. — Утреде! Ми думали, ви загинули!

— Я? Загинув? — зневажливо кинув я йому.

— Вас-бо взяли в полон!

Я дійсно був серед десятка англійських бранців у Вергамі, але хоч решту повбивали, мене пощадили. Це була заслуга ярла Рагнара — данського воеводи, з котрим ми були близькі, як брати.

— Я не загинув, отче, — сказав я священнику на ймення Беокка. — Дивно, що ви того не знали.

— Звідки було мені знати?

— Бо я був під Кінвітом, отче. Одда Молодший мав би розповісти про це і сказати, що я живий.

Говорючи це, я не зводив очей з Одди, і Беокка вловив у моєму голосі похмурі нотки.

— То ви були під Кінвітом? — схвильовано спитався він.

— Хіба Одда Молодший не казав вам?

— Нічого не казав.

— Нічого?

Я пришпорив коня і спрямував його між богомольців, поближче до Одди. Беокка спробував зупинити мене, та я відштовхнув його руку. Леофрік, розумніший од мене, залишився стояти на місці, а я заїхав у задні ряди, спинився серед скупчення прихожан і погукав до Беокки, дивлячись на Одду:

— То він не розповідав вам, як загинув Убба?

— Сказав, що той поліг у стіні шитів, — прошепотів Беокка, щоб не перебивати службу, — і що його погибель — заслуга всього нашого війська.

— Це все, що він вам розповів?

— Він ще казав, що особисто бився з Уббою, — додав Беокка.

— То, на думку людей, хто вбив Уббу Лотброксона? — спитав я.

Відчувши неладне, Беокка спробував погамувати мене.

— Про це можна поговорити пізніше, — мовив він, — а поки що, Утреде, ставайте з нами до молитви.

Він називав мене на ім'я, а не паном, бо знав ще з дитинства. Як і я, він був нортумбрійцем, і колись служив священником при дворі мого батька, а як нашу землю захопили дани, подався до Вессексу, щоб пристати до тих саксів, котрі не здалися загарбникам.

— Зараз час для молитви, а не для сварок, — додав він.

Однак я був налаштований на сварку.

— На думку людей, хто вбив Уббу Лотброксона? — ще раз спитав я.

— За смерть поганського ватажка вони дякують Господу, — ухильно відказав Беокка, гарячково махаючи скаліченою рукою, щоб прицитькати мене.

— Хто, по-вашому, вбив Уббу Лотброксона? — перепитав я, а коли Беокка не відповів і цього разу, зробив це за нього: — Ви вважаєте, що Одда Молодший?!

Побачивши, що Беокка дійсно так думає, я розлютився ще більше.

— Я бився з Уббою сам на сам. Тільки він і я, мій меч проти його сокири, — прорік я гучно. — На початку бою на ньому не було жодної подряпини, отче, проте він таки поліг і відправився в царство мертвих до своїх братів.

Несказанно лютий, я мало не кричав, аж усі прихожани обернулись до мене. Панотець, у якому я впізнав єпископа Екзанчестерського — того самого, що одружив мене з Мілдріт, — насупився. Альфреда моє втручання, здавалося, не обходило, однак і він таки встав — неохоче — і повернувся до мене. Його дружина, паскуда Ельсвіта, прошипіла щось йому на вухо.

— Чи є серед присутніх тут хтось, хто не вірить, що я, Утред Бєббанбурзький, убив Уббу Лотброксона в двобої? — прокричав я.

Запала тиша. Переривати службу я не хотів, але мною заволоділи незмірна гординя і нестримна лють. Усі обличчя були звернені до мене, поривчастий вітер розвівав прапори, а з країв шатра на землю скрапував дрібний дощик. Усі навколо хоч і мовчали, та бачили, що я дивлюсь на Одду Молодшого, тому дехто з надією перевів погляд на нього, мовчки закликаючи до відповіді. Та він як води в рот набрав.

— Хто вбив Уббу? — прогрімів я до нього.

— Це неприпустима поведінка, — сердито кинув Альфред.

— Уббу вбив він! — крикнув я, діставши Подих Змія.

І це була моя друга помилка.

Взимку, поки я був одним із бранців Гутрума у Вергамі, у Вєссєксі запровадили новий закон, за яким ніхто, крім королівської варті, не мав права діставати зброю в присутності короля. Це було зроблено, щоб не стільки захистити

Альфреда, скільки зробити так, аби перепалки між його вельможами перестали закінчуватися смертю. Діставши Подих Змія, я, сам того не відаючи, порушив закон. На мене тут же з мечами й списами посунули королівські варті, та Альфред — у червоній накидці й з непокритою головою — наказав їм стояти.

Коли він сам підійшов до мене, обличчя кипіло люттю. Воно в нього було вузьке, з довгим носом, витягнутим підборіддям і тонкими губами. Зазвичай він голився, та віднедавна виростив коротеньку борідку, яка добряче його старила. Він не прожив ще й тридцять років, та виглядав на всі сорок, був страшенно худий, а через постійні хвороби виглядав набурмосеним. Загалом зовні він був скоріше як чернець, аніж король, — через роздратоване, бліде обличчя того, хто більшу частину часу проводить над книжками, поза сонцем; а втім, у його очах читалася беззаперечна владність. Це були дуже світлі, сірі, як кольчуга, очі, що не віщували нічого доброго.

— Ти порушив мій спокій і зневажив Христа, — сказав він.

Я сховав Подих Змія в піхви, головню тому, що Беокка наказав мені припинити поводитись як дурень і прибрати зброю. Піп учепився мені в ліву ногу, намагаючись стягти мене з сідла і змусити вклонитися королю, якого сліпо обожнював. Альфредова дружина Ельсвіта поглянула на мене з неприхованою зневагою.

— Його слід покарати, — озвалась вона.

— Іди туди, — наказав король, показуючи на одне зі своїх шатер, — і чекай на моє рішення.

Я не мав вибору, крім як скоритись, адже його вартіві, всі в шоломах і кольчугах, оточили мене й відвели до намету, де я мусив злізти з коня і зайти. По полотняному даху лопотів дощ, частина води крапотіла на вівтар із розп'яттям і двома порожніми підсвічниками. Вочевидь, це

була особиста каплиця короля. Чекати довелося довгенько. Врешті прихожани розійшлися, дощ ущух і між хмарами з'явилось слабеньке сонце. Звідкись залунала арфа — либонь, розважаючи Альфреда і його дружину за обідом. У шатро до мене зайшов пес, подивився на мене, задер лапу під вівтарем і побіг надвір. Сонце сховалося за хмарами, по парусині знову задріботів дощ. Надворі почувалася колотнеча, й увійшло двоє чоловіків. Одним був королів небіж Етельвольд. Він мав би успадкувати вессекський престол від батька, але його визнали замолодим, тому корона перейшла до його дядька. Дурнувато усміхаючись до мене, він дав дорогу своєму супутнику, дебелому, бородатому й на добрий десяток років старшому від нього. Замість привітання чоловіча чхнув і гучно шмаркнув у долоню, яку витер об куртку.

— Отака оце весна, — буркнув він, сердито зиркаючи на мене. — Хоч би раз той дощ ущух. Ти знаєш, хто я?

— Вульфгер, олдермен вілтунширський, — відповів я.

Це був двоюрідний брат короля, що мав у Вессексі великий вплив.

Він кивнув.

— А цього придурка знаєш? — знову спитав він, показуючи на Етельвольда, що тримав у руках стос білих тканин.

— Ми знайомі, — просто відповів я.

Етельвольд був молодший від мене на якийсь місяць-два. Гадаю, йому неказанно пошастило, що його дядько Альфред був таким добрим християнином, інакше його б уже давно зарізали тихцем серед ночі. Виглядав він значно краще за Альфреда, от лишень був дурний, легковажний і переважно п'яний, хоча того недільного ранку виглядав цілком тверезим.

— Мене призначили наглядати за Етельвольдом, — сказав Вульфгер, — і за тобою. Король наказав покарати

тебе. — Він помовчав якусь мить. — Його дружина казала, щоб я вирвав кишки через твою смердючу дупу і згодував свиням. — Зиркнув на мене. — Ти ж знаєш, яке покарання чекає на того, хто дістає зброю в присутності короля?

— Штраф? — спитав я.

— Смерть, йолопе ти такий. Смерть. Узимку ухвалили новий закон.

— Звідки мені було знати?

— Однак Альфред сьогодні милостивий, — не слухаючи мене, продовжив Вульфгер. — Тому вішати тебе не будуть, принаймні сьогодні. Але король хоче від тебе запевнення, що ти більше не порушуватимеш мир.

— Який мир?

— Його мир, бовдуре. Він хоче, аби ми воювали з нами, а не між собою. Отже, поки що пообіцяй дотримуватися миру.

— Поки що?

— Поки що, — підтвердив він байдуже, на що я лиш знизав плечима.

Сприймавши це за мою згоду, він продовжив:

— То це ти вбив Уббу?

— Так.

— Чув я таке. — Знову чхнув. — Знаєш Едора?

— Знаю.

Едор був одним з полководців олдермена Одди, дефнаширським воїном, котрий бився пліч-о-пліч з нами при Кінвіті.

— Він розказав мені, що там було, — мовив Вульфгер, — але лише тому, що довіряє мені. Та годі вже ніпати там!

Останнє адресувалося Етельвольду, котрий у пошуках коштовностей нишпорив попід матерчатим чохлам, що вкривав вівтар. Схоже, замість того щоб убити небожа, Альфред вирішив занудити його до смерті. Етельвольда не пускали